

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності «Економіка»**

за магістерською програмою професійного спрямування
«Статистика бізнесу та державного управління»

на тему:
«Аналіз заробітної плати в Україні протягом 2010 – 2017 рр.»

Виконавець:

студент обліково-економічного
факультету
Конюченко Іван Анатолійович

Науковий керівник:

кандидат економічних наук,
професор
Підгорний Анатолій Захарович

На сьогоднішній день, коли рівень життя людей напряму залежить від рівня оплати праці і механізму її виплати, заробітна плата виступає головною складовою доходів населення, основою їх життєдіяльності, а звідси і стимулом для підвищення продуктивності праці. Саме заробітна плата є важливим показником рівня соціально – економічного життя для кожної країни.

Актуальність теми полягає в тому, що в Україні існує велика соціальна проблема між низької оплатою праці та високою вартістю життя.

Метою дипломної роботи є статистичний аналіз заробітної плати, оцінка її середнього рівня, визначення особливостей диференціації рівня заробітної плати по регіонам країни та різним видам діяльності.

Об'єктом дослідження є рівень заробітної плати робітників в регіональному та галузевому розрізі.

Предметом дослідження є методологічні положення статистичного аналізу заробітної плати та методичні підходи оцінки і прогнозування її рівня в Україні.

Досягнення мети роботи зумовило необхідність постановки та розв'язування наступних завдань: розглянути сутність поняття «заробітна плата», як об'єкта статистичного дослідження, на основі вітчизняного досвіду; розкрити її динаміку зростання, починаючи з 2010 року; проаналізувати рівень заробітної плати за організаційно – правовими формами господарювання; використовуючи метод прогнозування, визначити рівень заробітної плати на короткострокову перспективу.

Теоретичні, методологічні та економіко – організаційні проблеми оплати праці були предметом наукових досліджень багатьох видатних зарубіжних та українських науковців – економістів. Цими питаннями займалися такі вчені, як: Ф. Ф., Коблянська, О. І., Ткаченко Н. М., Хом'як Р. Л., Голова С. Ф., Ивахненко С. В., Семененко О. Л. Ганін В. І., Гливенко В. В., Гурова К. Д., Живко З. Б., Завгородній А. Г., Лень В.С, Нашкерська Г. В., Олійник О.В., Дем'яненко М.Я., Пушкар М.С., Рудницький В.С, Тарасенко Н. В. і багато інших.

Заробітна плата – це плата, що в основному виражена у грошові виразі, яку відповідно до трудового договору власник або уповноважений орган повинен виплатити працівнику за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно – ділової якості працівника, результатів його праці та виду діяльності підприємства.

Так по ст. 2 Закону України про оплату праці, структура заробітної плати виглядає:

1. Основна заробітна плата
2. Додаткова заробітна плата

Основна заробітна плата. Це - винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадові обов'язки).

Додаткова заробітна плата. Це - винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи та винахідливість і за особливі умови праці.

Мінімальна заробітна плата - це встановлений законом мінімальний розмір оплати праці за виконану працівником місячну (годинну) норму праці.

Також заробітну плату можна розділити на номінальну і реальну. Номінальна заробітна плата - це сума грошей, отримана за встановлений період часу (в основному вона виплачується за місяць). Реальна заробітна плата - це кількість товарів і послуг, які може придбати людина на номінальну зарплату.

Індексація – це встановлений законами та іншими нормативно – правовими актами України механізм підвищення доходів населення, що дає можливість частково або повністю відшкодувати їм подорожчання споживчих товарів і послуг.

Системою заробітної плати називається спосіб нарахування працівникові оплати праці в залежності від витрат, складності праці, умов, характеру або

результатів праці. Існує кілька основних систем оплати праці: відрядна, погодинна (по тимчасова) і тарифна система.

За останні 7 років відбулися суттєві зміни в розмірі середньої заробітної плати, у 2017 році порівняно з 2010 роком розмір середньої заробітної плати в Україні збільшився на 4858 грн., тобто в 3.2 рази.

Важливу роль у формуванні рівня заробітної плати та виконання нею відтворювальної функції відіграє рівень мінімальної заробітної плати, що є законодавчо встановленим розміром заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якої не повинна здійснюватися оплата за виконану робітником місячну, погодинну норму праці.

З 2010 року мінімальна заробітна плата ледве перевищувала прожитковий мінімум, проте за вимогами Європейської соціальної хартії, мінімальна заробітна плата має перевищувати прожитковий мінімум, що найменше в 2,5 разів. У 2017 році спостерігалось значне підвищення її розміру до 3200 грн., що на 1500 грн. або на 88,2% більше ніж прожитковий мінімум.

По індексу Кейтса можна зробити висновок, що мінімальна заробітна плата не виконує у повній мірі свої соціально-економічні функції, як основа соціальної гарантії в оплаті праці і базовий інструмент її організації так, як з її розміру встановлюється тарифна ставка першого тарифного розряду працівників і мінімальний посадовий оклад, саме вона визначає диференціацію оплати праці. В даних умовах знецінюється праця більшості найманих працівників бюджетної сфери, не виконується відтворювальна, стимулююча, регулююча функції і з'являється змога виплачувати частину заробітної плати “в конвертах”.

В 2014 та 2015 роках, коли в Україні була економічна криза, реальна заробітна плата значно знизилась, де в 2014 році дорівнювала 84,9%, а в 2015 році – 84,5%. Рівень інфляції же значно підвищився, в 2014 році – 124,9%, а в 2015 році – 143,3%. Саме в ці роки українці відчували значне погіршення рівня життя тому, що рівень доходів був значно менший ніж стрімкий ріст цін на товари та послуги.

Розглянувши заробітну плату в доларовому еквіваленті, бачимо, що незважаючи на високий рівень заробітної плати, в доларовому еквіваленті вона навпаки зменшилась. Так з 2010 по 2013 роки спостерігалось підвищення рівня заробітної плати з 280 до 400 доларів, що було її максимальним значенням, а на 2017 рік склала 267 доларів.

В Україні завжди був високий рівень диференціації доходів населення, так в 10 областях вона коливається від 5 до 6 тисяч гривень, в 12 областях між 6 – 7 тисячами гривень, в 2 областях перевищує 7 тисяч гривень. Особливо виділяється місто Київ, де заробітна плата понад 11 тисяч гривень. Лише в двох областях середня заробітна плата перевищила середню по країні: Донецькій - 7796,9 грн. (109,7%) та Київська - 7186,5 грн. (101,1%). У 2015 – 2017 роках темп росту в більшості регіонів коливався в межах 20 – 40%.

Щодо реальної заробітної плати то, найбільш важким для всіх українців був 2015 рік, коли по всіх регіонах реальна заробітна плата коливалась від 75% до 80%, проте найбільше дісталось населенню Луганської області – 66,7%. Трохи краще ситуація з заробітною платою була в Донецькій області – 87,4% та м. Київ – 83,5%. У 2017 році, в більшості регіонів України, рівень реальної заробітної плати коливався від 120% до 128%.

В цілому за досліджуваний період бачимо, що протягом 2010 – 2013 років в Україні був стабільний рівень реальної заробітної плати, однак з приходом економічної кризи в 2014 – 2015 роках рівень інфляції стрімко піднявся, що призвело до великих втрат доходів населення. На 2017 рік економічна ситуація трохи покращилась, проте ще існує багато проблем, які потрібно вирішити хоча б для того, щоб повернути нашу економіку на рівень 2013 року, однак при сьогоденніх обставинах на це піде не одне десятиліття.

Розглядаючи 2017 рік порівняно з 2016 роком, бачимо, що у всіх сферах діяльності високий темп зростання заробітної плати, проте сама заробітна плата помітно відрізняється. До першої групи належать види діяльності, де заробітна

плата коливається в межах 5 – 6 тисяч гривень, але мають надзвичайно високі темпи зростання: сільське, лісове та рибне господарство, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, окремо потрібно виділити поштову та кур'єрську діяльність, де заробітна плата не перевищує 4 тисячі гривень. До другої групи належать сфери діяльності, де рівень заробітної плати складає 6 – 8 тисяч гривень. До третьої групи відносяться види діяльності, де заробітна плата коливається від 8 до 10 тисяч гривень. До четвертої групи належать сфери діяльності, заробітна плата, яких перевищує відмітку в 10 тисяч гривень: професійна, наукова та технічна діяльність, інформація та телекомунікації, фінансова та страхова діяльність, особливо високий рівень заробітної плати в авіаційному транспорті, понад 30 тисяч гривень.

Попри високій тенденції зростання заробітної плати, вона залишається найменшою в Європі. Лідерами є Швейцарія, Норвегія, Німеччина, Франція, Італія, де заробітна плата коливається в межах 2 – 4 тисяч. . Щодо країн – сусідів, ситуація теж не краща, так у Польщі, Угорщині, Словаччині заробітна плата вища в понад 3 рази, а в Молдові і Румунії – понад 2 рази, тільки в Білорусії заробітна плата не так значно перевищує українську, лише на 40%.

На січень 2018 року , мінімальна зарплата в Україні, у перерахунку на євро валюту, дорівнювала 108 євро, що в 2,5 рази менше найнижчого її рівня серед країн Європи. За останнє десятиліття, для всіх європейських країн відбувалася тенденція збільшення рівня мінімальної заробітної плати, винятком була тільки Греція, де її рівень, починаючи з січня 2008 року, знизився на 14%. Україна по тему приросту мінімальної заробітної плати знаходився на рівні 5,5%, що є стандартом для більшості європейських країн.

На стадії апріорного аналізу нами було проаналізовано чинники, які, на наш погляд впливають на рівень заробітної плати населення і побудовану багатофакторну модель, в якій середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників виступала результативною ознакою.

Серед чинників, які впливають на рівень заробітної плати населення нами було виділено наступні:

- валовий регіональний продукт на душу населення, грн.. (X_1);
- рівень зайнятості, % (X_2);
- частка міського населення (рівень урбанізації), % (X_3).

Аналіз коефіцієнтів побудованої регресії показав зростання рівня міського населення у загальній чисельності населення, це сприятиме збільшенню рівня середньомісячної заробітної плати найманих працівників у середньому на 15 грн. 70 коп., а зростання валового регіонального продукту на душу населення, що призведе до зростання заробітної плати лише на 3 коп.

Побудована регресійна модель впливу чинників на рівень середньомісячної заробітної плати населення є досить ефективним інструментом факторного аналізу рівня життя населення України.

Україні потрібно удосконалити систему оплати праці, зайнятися пошуком нових рішень, можливо глибоке вивчення західного досвіду допоможе нам вирішити багато проблем пов'язаних із заробітною платою, поліпшити її стан та підвищити зацікавленість робітників до високопродуктивної праці. Саме підвищення заробітної плати є хорошим стимулом для покращення та розвитку нашої економіки, що допоможе підняти внутрішній попит, створити нові робочі місця, збільшить національне виробництво та сприяє загальному поліпшенню життя населення

Сьогодні Україна знаходиться не в простій ситуації, важко спрогнозувати її майбутнє, адже зараз існує велика кількість факторів, що вплинуть на подальший її економічний розвиток.

Анотація кваліфікаційної роботи магістра

АНОТАЦІЯ

Конюченко І.А.,

«Аналіз заробітної плати в Україні»,

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
«Економіка» за магістерською програмою
«Статистика бізнесу»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – дослідження рівня заробітної плати в регіональному та галузевому розрізі.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти поняття і структури заробітної плати, її сфери регулювання, а також системи заробітних плат та їх види

Проаналізовано динаміку заробітної плати, її диференціація по регіонам та сферам діяльності та порівняння її рівня з країнами Європи

Запропоновано потрібно удосконалити систему оплати праці через глибоке вивчення західного досвіду, що підвищить ефективність та якість результатів праці, підвищення заробітної плати буде хорошим стимулом для розвитку нашої економіки

Ключові слова: заробітна плата, динаміка, середньомісячна, Україна, область, вид діяльності, аналіз.

ANNOTATION

Konyuchenko I.A.,

«Analysis of wages in Ukraine»,

thesis for Master degree in specialty «Economy»
under the program
«Business statistics»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2018

Thesis consists of three chapters. Object of study studying the level of wages in the regional and sectoral terms.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of the concept and structure of wages, its areas of regulation, as well as the system of wages and their types

Keywords: wages, dynamics, average monthly, Ukraine, area, type of activity, analysis.

